

GOSPODARSKI LIST

P.n. licejska knjizn.

Ljubljana
Jugoslavia

List izhaja enkrat na mesec
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Štev. 60
Oktobar 1924.

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

France Magajna: Fizika v kmetijstvu.
Inž. L. Velicogna - Rustja: Vprašanje
učnih moči za podeželske kmetijsko - na-
daljevalne šole.

Inž. France Pegan: Montafonska, švi-
carska in simendolska pasma.

Opitanje prašičev.

France Magajna: Po toči...

Od grozdja do vina.

Olajšave vinogradništvu.

Pristojbina pri prodaji goveda, ovce ali
prašiča.

Sedaj skrbimo za koruzno seme.

France Magajna: Več marelic.

Zadružništvo: Nekaj opominov načel-
stvom mlekarških zadrug. Likvidacija za-
druge. Menična tožba.

Čebelarstvo. Dr. J. Ličan: Čebelarstva
dela v oktobru. Čebela in sadje.

Josip Božič: Prezimovanje v medišču
A.—Ž. panja.

Vprašanja in odgovori.

Kaj delamo v mesecu oktobru.

Gospodarski drobiž.

Urednik se ne peča z *izseljeniško akcijo* za
v Francijo in zato taka vprašanja ne dobe
odgovora.

Sotrudniki! Urednik lepo prosi za gra-
divo do vsakega 25. v mesecu.

Uprava sporoča, da so zastoj vse re-
klamacije onih, ki niso naročnine plačali.

SLADKI KROMPIR.

V drugi polovici tega meseca bo potre-
bno skopati sladki krompir. Začnite kopa-
ti daleč od stebila — vsaj $\frac{1}{2}$ m — da ne
ranite gomoljev. O uspehu poročajte.

Krompir očistite zemlje in osušite na
solncu, da Vam ne bo gnil.

Kmetovalci!

Ste si že nabavili

tomaževo žlindro

kalijevo sol

superfosfat

in druga umetna gnojila?

Ako niste, obrnite se na

Zadružno Zvezo v Gorici

Corso Verdi 37,

ki Vas najboljše postreže.

Ako rabite semenski krompir za pomlad,
koruzno seme ali kakšno jaro žito, na-
ročite.

OKRAJNA POSOJILNICA V KANALU
bo imela svoj redni občni zbor dne 19.
oktobra ob 3. uri pop. v uradnih prostorih
z običajnim dnevnim redom. *Odbor.*

Listnica uredništva:

Pegan. Ko prideš v Gorico, se moraš
oglasiti.

Fr. Mag. Tako naprej; Zahvala ne izo-
stane.

Vprašalec iz Podgore: Več ni v naši
moči. Pisali smo celo leto in še homo.
Mnogokateri se zanima šele tedaj, ko je
prepozno. Darovati mi ne moremo. *Ured-
nikov stan je poleg uredništva, obiščite ga.*

SODI EDVARD BREGANT
Via Morell 12 -

Izdeluje vsakovrstno kletarsko posodo, spre-
jema vsako popravilo po zmerni ceni. Prodaja
pipe, zamaške itd.

Mlekarne! Konsumi!

Odgovorite do 15. oktobra.

Občni zbor „Zadružne zveze“ v Gorici je sklenil, da se mora posvetiti v bodoče naša pozornost prav posebno naši živinoreji in kar je z njo v zvezi, posebno mlekarstvu, potem seveda organizaciji oddaje naših pridelkov (vina, sadja, sira, masla in živine) in skupnega nakupovanja kmetijskega in konsumnega blaga.

Potrebna je smotrena organizacija in sodelovanje vseh, če hočemo, da bo naš načrt uspel.

Zato bo „Zadružna zveza“ sklicala sestanek, pri katerem se bo izdelal natančen program.

Gradivo za ta sestanek mora biti dobro pripravljeno, da bo uspeh čim večji.

Pozivljamo zato vse, ki se za ta vprašanja zanimajo, v prvi vrsti voditelje naših zadrug, naj nam čim prej sporočijo svoje misli in nasvete.

Zadruge naj priredijo v ta namen razgovore, kjer naj se ugotovijo krajevne težkoče in potrebe. O teh sestankih napravite natančne zapisnike in jih pošljite „Zadružni zvezi“, ki jih bo pri izdelavi dnevnega reda uporabila.

Mape za menice s 15. predalčki se dobe pri „Zadružni zvezi“ v Gorici.

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto III. Štev. 10
Oktober 1924

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Farnce Magajna:

Fizika v kmetijstvu.

Fizika pri oskrbovanju živine.

Že v sestavi prebavljajnih organov pri živalih najdemo razliko. Tako je naprimer za želodec prašiča primerna zelo koncentrirana krma. Prašič se počuti izborno, če ga krmimo s koruzo, ječmenom, ržjo, pšeničnimi otrobi in mlekom; taka vrsta krme pa kot je seno, žitna in koruzna slama, za njegov želodec ni. Na drugi strani pa za prežvekovalce niso žita in koruza tako primerna kot so seno in suhe detelje.

Zdaj bi vprašali, kako je treba pripraviti krmo, da bo najboljša? Ali bo zadostovala taka krma kot nam jo da narava, ali je bolje, če jo zmeljemo ali drugače spremenimo?

Spoznalo se je, da je mletje ali drobljenje žita namenjenega v krmo živini v gotovih slučajih nepriporočljivo. Vedno je bolje, če naprimer koruzo dajemo prašičem celo in surovo kot pa zmleto ali kuhano. Na drngi strani je pa dobro, če zelo vlaknato žito, kakor je oves, zdrobimo (ne zmeljemo) predno ga dajemo mladim teletom, mlečnim kravam, ovcam itd. in to naj velja zlasti tedaj, ko so živali zaprte in naltlačene v hlevih.

Namakanje in kuhanje krme naj se omeji le na tisto, ki je vlaknata, sicer pa pride to vpoštev samo pri prašičih. Kuhanje krme je nepraktično z izjemo tedaj, ko je ta fižol, krompir, koleraba, pesa in korenje. Za poslednje tri krme ni to popolnoma potrebno, prvi dve pa moramo. Suho lucerno smatramo za izborno krmo konjem, goveji živini in drobnici, vedeti pa moramo, da je ta (lucerna, nemška detelja, večna detelja)

tudi izvrstna za prašiče, ampak, kuhana mora biti. Poskusite začeti krmiti prašiče s kuhano lucerno in prepričali se boste, da ne zaostaja mnogo za koruzo.

Kako napajati živino je zanimiv problem. Pri mlečnih kravah je najbolje, da imajo vodo vedno v dosegi, pozimi je pa pametno, da vodo nekoliko segrejemo. Ovce se zelo dobro počutijo, da imajo vodo vedno na razpolago, tudi ledeno-mrzla jim ne škoduje.

Glede napajanja konjev pa še vedno ni vprašanje rešeno. Nekateri priporočajo napajanje pred krmljenjem, drugi med krmljenjem in tretji po krmljenju. Najbolje pa bo še, če napajamo konje kadarkoli hočejo piti. Kajpada vročega konja ne bomo do kraja napojili z mrzlo vodo, ker to lahko spravi njegove prebavljajne organe v nered. Raje počakamo, da se ohladi ali mu pa damo le malo množino vode in čez nekaj časa še.

V poletju je za prašiče zelo dobro, če imajo dostop do sveže, tekoče vode; če je mrzla, toliko bolje. Pozimi pa voda za nje ne sme biti ledeno-mrzla.

Kako pogostoma naj krmimo? Enkrat, dvakrat ali trikrat — kolikokrat na dan naj krmimo? Živalim, ki imajo priproste enostavne želodce, dajemo krme pogostejše. Isto velja za mlade živali pa naj bodo to že jagnjeta, teleta ali pujski. Za mlada komaj odstavljena teleta je še najbolje, če imajo pred seboj vedno nekoliko dobre krme (otava, zdrobljen oves pomešan z otrobi),

toda to moramo večkrat na dan premenjati, da je vedno sveža. Ostanekov seveda ne zavržemo nego jih damo starejšim živalim.

Ako imamo dovolj krme je najbolje, da ob vsakem krmljenju damo živini toliko kolikor je more pojesti. Ker pa navadno nimamo krme toliko, moramo pokladati odmerjene porcije. Kadar pa to vršimo, moramo biti redni. Nikakor ne gre, da bi danes bili preradodarni s krmo, jutri pa preskopi. Naj vsak razume, da mislim v tem odstavku samo seno. Vsak razumen kmet mora vedeti, da močnih krm ne dajemo in ne smemo dati toliko kolikor je živina hoče. Prevelika množina ovsu konju škoduje, preveč otrobov kravi škoduje itd. Preveč sveže zelene detelje in nekaterih drugih poljskih rastlin goveji živini škoduje, ker napenja. Tu dajem le splošna navodila in ne bi rad, da bi kdo kak stavek napačno razumel in si povzročil veliko škodo.

Vlakno v krmi je sicer neredilno, a za prežvekovalce važno. Vsi vemo, da je v močnih krmah malo vlakna, v senu mnogo, v koruzni slami še več in v žitni slami največ in vendar bo goveja živina lepše uspevala ob senu, kakor pa ob samih močnih krmilih. Če imamo naprimer mnogo otrobov in malo sena, je dobro, če dajemo namesto slednjega slamo in otrobe. Teleta, ki so hranjena samo z mlekom, nekaj časa uspevajo, ko se jim pa razvija želo-

dec, morajo dobivati več in več vlaknate krme, od kraja otave potem debelejšega sena. S samim mlekom bi tele malo časa lepo rastle, njegov razvoj bi kmalu dosegel višek in potem bi začelo hirati. Pri prašičih pa, zlasti tistih, katere pitamo, je bolje, da pokladamo malo vlaknate krme in več močne, koncentrirane.

Fizično dobrobitje mladičev. Za živino-rejca je vselej največje važnosti, da so mladiči njegove živine živahni in krepkega zdravja. S pametnim krmljenjem brejih živali to lahko dosežemo. Presenetljivo je, kako upliva krmljenje brejih svinj na krepkost, zdravje in povoljen razvoj bodočih pujskov. In tisto velja pri jagnjetih. Če dajemo breji ovci sena in nekoliko koruze vsak dan, bodo jagnjeta lepša, kakor če je mati krmljena s samim senom in še veliko lepša bodo, če dodamo senu in koruzi nekoliko oljnatih tropin. Koruzo štejemo med močne krme, če pa bomo breje svinje krmili samo s koruzo, bomo dobili slabotne, majhne in prenežne pujske. Dajmo pa svinji poleg koruze še dnevno nekoliko mleka ali kuhane lucerne in pujski bodo močni, krepkokostni, živahni in lepo obraščeni. Splošno rečeno, brejim živalim moramo redno dajati ves tisti material, s katerim grade mladiče v sebi. Ako česa nedostaja, tedaj je jasno, da bodo mladiči v nečem nezadovoljivi.

Vprašanje učnih moči za podeželske kmetijsko-nadaljevalne šole.

Do nedavna so obstojale za šolanje mladih kmetovalcev samo Kmetijske šole, šole praktičnega kmetijstva. Te šole so bile zelo redko posejane, komaj ena na pokrajino (v Gorici slov. in ital. kmetijska šola, za Tržaško nič, v Istri šola v Pazi- nu), in že vsled tega le za omejeno število gojencev. Šole so bile zelo dobre, a v resnici določene le za par onih srečnih, ki so imeli možnost zapustiti za dve leti domači dom. To so bili večinoma sinovi srednjih in večjih kmetovalcev ali taki, ki so želeli biti nastavljeni na večjem po-

sestvu. Namen bivših kmetijskih šol je z navedenim dovoljno označen.

Že več časa pa vedno bolj prevladuje mnenje, da se mora mlad kmetovalec kmetijstvu tako priučiti, kot vsak obrtnik svoji obrti, ker za današnji napredni vek ne zadostujejo in tudi ne morejo zadostovati oni nauki, ki jih dobi sin od očeta.

Kako naj dobi mlad kmetovalec potrebnih naukov? Predavanje, knjiga, časopis in podobno lahko zelo mnogo koristi in lahko da mlademu kmetovalcu mnogo dobrih naukov in mišljajev. Tako učenje, bo-

lje rečeno, tak samouk pa ne zadostuje. Urad za kmetijski potovalni pouk napravi zelo mnogo dobrega med odrastlimi kmetovalci, a po celotnem svojem ustroju ne more biti prava kmetijska šola za mladega kmetovalca, bolje kmetovalčevega sina. Kmetovalčev sin se mora učiti v domači kmetijski šoli, ki bi morala biti v vsaki kmetijski občini.

In kdo naj uči? Gotovo je najpripravnější moč domači učitelj, ki otroka in mladeniča dobro pozna, ker mu je vlil vse njegovo znanje od prvega šolskega leta naprej. To je tudi uvidel prejšnji goriški deželni odbor in je začel delovati v tej smeri. Že l. 1912. je bil napravljen poskus v Tržiču (Monfalcone). Ker se je poskus obnesel, so se začele širiti nadaljevalne kmetijske šole po deželi v obliki šestmesečnih tečajev in takih šol je že ustanovljenih v slovenskem in furlanskem delu dežele okoli 40.

V kmetijsko - nadaljevalni šoli se učenec pojasni predvsem različno rastlinsko hrano, sestavino zemlje, različna gnojila, sredstva proti kmetijskim škodljivcem, krmne rastline, plevel, načine cepljenja, poljedelske stroje, kmetijske organizacije, poučne knjige in kmetijske časopise itd. Ker domači učitelj ve, kaj more šolar razumeti, poda vse v taki obliki, da učenci razumejo. Učitelj more tudi v različnih drugih predmetih naučiti mnogo kmetijstva, tako v računstvu, čitanju itd.

Vsa kmetijska izobrazba gre pod vodstvom učitelja roko v roki s širjenjem drude izobrazbe, učenci učitelja razumejo. Predavatelj s svojim predavanjem ne more nikdar toliko doseči, posebno ako predava vrhu vsega še takim ljudem, ki nimajo osnovnega pojma o kmetijstvu, o prehrani rastlin in podobnem. Predavatelj more imeti toliko uspeha kot nekdo, ki bi hotel predavati knjigovodstvo slušateljem, ki ne poznajo osnovnega računanja, seštevanja in odštevanja, množenja in deljenja.

Kmetijsko nadaljevalni tečaji imajo namen, dati kmetovalčevim sinom predvsem

podlago, da si bodo v bodočem življenju mogli pridobiti čimveč strokovne izobrazbe in da bodo za strokovno izobrazbo do vzetni. V tem oziru deluje kmetijsko nadaljevalno šolstvo vsporedno z Uradom za potovalni kmetijski pouk. V resnici bi moralo prvo nuditi nekako podlago, pripravno delovanju drugega.

Edino na ta način, da bo kmetovalčev otrok slišal že v ljudski šoli nekaj o kmetijstvu, da bo že tam dobil osnovne pojme o delovanju in nehanju prirode, edino tako bo mogel v življenju vporabiti vse one migljaje, ki bi jih moral dati Urad za kmetijski potovalni pouk.

Rekli smo, da bi moral učiti v kmetijsko-nadaljevalni šoli domači učitelj, ker on šolarja najbolje pozna in je za smotreno učenje tudi najbolj usposobljen. Seveda mora učitelj imeti tudi potrebno predizobrazbo. Dosedanje učiteljišče take predizobrazbe ne da, in zato je potrebno, da se v tem oziru drugače preskrbi. V svrhu usposobitve učitelja za podučevanje na kmetijsko-nadaljevalnih tečajih sta bila dosedaj prirejena v Gorici dva kmetijska tečaja za učitelje, ki sta rodila naravnost krasne uspehe, ki se spoznajo najbolj v praksi, to je v nadaljevalni šoli.

Veliko je upanje, da se bodo obstoječe kmetijsko-nadaljevalne šole vzdržale in ustanovile še druge. Vsaj tako predvideva nova šolska reforma, ki je v tem oziru dobra, samo še ne popolna. Šolska reforma sicer pravi, da naj uče na teh kmetijskih tečajih absolventi srednjih kmetijskih šol, a ker je širom cele Italije precejšnje gibanje za to, da bi učili ljudsko-šolski učitelji, in ker imamo v tem oziru najboljši zgled v našem ožjem ozemlju, bi bilo želeni, da bi učil na kmetijsko-nadaljevalni šoli v to svrhu usposobljeni učitelj. Učitelj je vzgojitelj in za poučevanje osnovnih nauk iz kmetijstva mora biti tudi pedagog in ne samo strokovnjak v kmetijstvu.

inž. L. Velicogna — Rustja.

Montafonska, švicarska in simodolska pasma.

V Vipavski dolini sta razširjeni dve pasmi goveje živine, montafonska in simodolska (simentalska). Na ozemlju bivšega primorskega dela Vipavse doline gojijo montafonsko pasmo, medtem ko je kranjska deželna vlada na kranjski strani podpirala in širila izključno le simodolsko pasmo, v čemur je tudi uspela. Montafonska pasma v primorskem delu se je v zadnji dobi izboljševala z uvažanjem čistokrvnih bikov sive švicarske pasme, tako da imamo tu pravzaprav montafonsko pasmo, križano s sivo švicarsko.

Pred nedavnim je odločil shod živinorejcev ajdovskega okraja, da se ima podpirati in širiti v tem okraju samo ena pasma in sicer švicarska (glej »Gospodarski list«, avgust 1924.). Oglejmo si pri tej važni odločitvi nekoliko omenjene pasme in njih lastnosti.

Sivo-rujava montafonska pasma, ali kakor jo navadno kratko imenujemo, montafonska pasma, je doma na Predarlsem (zapadni Tiroli, na meji Švicarske). Barve je sive, v vseh prehodih, od svetlo sive, pa do črne. Siva barva prehaja mnogokrat tudi v rujavkasto, zato se imenuje pasma sivo-rujava. Po trebuhu je montafonska živina navadno svetlejša barve, po hrbtu se vleče od vrata do repa ozek, svetli pas. Parklji in konci rogov so črni, tudi gobec je črn, svetlo obrobjen. Večinoma prevladuje mnenje, da je temnejša barva montafonske živine boljša, to je, da živali s temnejšo barvo lepše podedujejo dobre lastnosti svoje pasme. Tu na primer vidimo, da barva pri živalih ni postranskega pomena, kot bi mogoče kdo mislil na prvi pogled, ampak, da se moramo tudi na barvo ozirati v veliki meri. Razventega nam barva pomaga tudi pri razpoznavanju, ali je kaka žival čistokrvna, ali ne. Primešanje kake druge barve, nego jo ima dotična pasma, je znak, da je žival križana s kako drugo pasmo.

Montafonska pasma je srednje težka, odrasla žival tehta povprečno 500 kg. Montafonke so z ozirom na svojo malo težo dobre mlečne krave. Ne dosegajo sicer v tem oziru sive švicarske pasme, zato se

pa zadovoljijo s skromnejšimi razmerami in niso tako občutljive proti pomanjkanju in naporom, kot one. Seveda dajejo pri slabši krmi tudi manj mleka. Vsled svoje utrjenosti in žilavosti podlega montafonska živina v manjši meri raznim nalezljivim boleznim, kot pa siva švicarska in simodolska. Važna prednost montafonske pasme pred simodolsko so dobri, trdi parklji, kar je posebno važno za naše kamenite kraje. Seveda se najdejo mehki parklji tudi pri montafonski živini, mnogokrat pa pokvari dobre parklje slab kovač.

Montafonski voli so dobra vprežna živina, mali kmetje vprezajo tudi krave. Za pitanje je montafonska pasma srednje dobra.

Siva švicarska pasma je doma v vzhodni Švici. Za njeno središče smatramo lahko znani samostan Einsiedeln, ki je mnogo pripomogel k velikemu napredku te pasme. Barve je sive, v raznih prehodih od svetlo sive do temno sive. Najnavadnejša barva je pepelnato siva. Rudečkasta barva, ki se včasih pojavi, ni priljubljena. Po trebuhu je barva svetlejša, po hrbtu se vleče ozek, svetli pas. Parklji in konci rogov so črni, gobec črn, svetlo obrobjen, kot pri montafonski pasmi. Sploh sta si montafonska in siva švicarska pasma po svoji zunanosti zelo podobni. Dobimo kose, ki se po svoji barvi popolnoma ujema. Glavna razlika obstoja v tem, da ima siva švicarska pasma močnejše, lepo razvito telo, polnih okroglih oblik in da je težja od montafonske pasme. Odrasla krava sive švicarske pasme tehta povprečno 550 kg. Glavni užitek te pasme je mleko. Siva švicarska krava da letno 3500 do 4000 l mleka (srednja množina), to je na dan povprečno 10 l mleka (v to je seveda vračunana tudi doba pred otelitvijo, ko je krava brez mleka).

Za pitanje je siva švicarska pasma dobra. Voli so dobra vprežna živina, vendar pa nimajo utrjenosti in žilavosti montafonske pasme.

Simodolska pasma je doma v zapadni Švici. Njeno središče sta dolini reke Saane in Simme. Po slednji je dobila pasma tudi svoje ime simodolska (simentalska). Iz Švice se je razširila simodolska pasma

po celi bivši Avstriji, Nemčiji in drugih evropskih državah. Spada k težkim pasmam goveje živine. Odrasla krava tehta od 700 do 750 kg, biki 900 do 1000 kg. Barve je bele z rudečimi, ali pa rumenkastimi velikimi lisami. Glava je navadno bela, istotako trebuh. Parklji so rumeni, rogovi belorumeni s svetlorumenim koncem. Gobec je svetlo rožnate barve. Črne lise na gobcu, črni parklji in črni konci rogov so znamenje, da je žival križana z montafonsko, ali pa sivo švicarsko pasmo.

Simodolska pasma nam daje podobno, kot montafonska, mešani užitek: mleko, pitano živino in vprežno živino. Simodolske krave dajejo z ozirom na svojo veliko težo manj mleka, kot sive švicarske, če pa računamo na kos, dosežejo isto množino, to je 3500 l na leto, ali povprečno 10 l na dan. Maščobe vsebuje njih mleko še več kot pri montafonski ali sivi švicarski pasmi in da zato več masla.

Za pitanje so simodolski voli izvrstni, ravno tako tudi kot vprežna živina.

Če primerjamo vse tri pasme med seboj, lahko rečemo sledeče:

Siva švicarska pasma pride vpoštev za one kraje, kjer je živinoreja dobro razvita, ker zahteva dobro krmo in točno oskrbo. Goji se predvsem radi mleka, daje pa tudi dobro blago za mesarja in služi kot vprežna živina.

Montafonska pasma se goji tam, kjer so razmere skromnejše, ker ne zahteva take

nege in oskrbe, kakor siva švicarska pasma in je z manjšim zadovoljna. Ne daje sicer toliko mleka, kot ona, zato pa zahtevamo od nje dobro vprežno živino. Njene prednosti so utrjenost in žilavost pri delu. Simodolski vol potegne sicer težji voz, za dolgotrajno težje delo pa je montafonski vol vztrajnejši.

Simodolska pasma uspeva dobro v bogatih industrijskih krajih. Je najmočnejša od vseh treh pasem, zato opravlja tudi najtežja dela. Kakor lahko razvidimo iz njene velike teže, za manjšega kmeta in revnejše kraje simodolska pasma ni. Razven velike množine sena zahteva tudi še drugo krmo, bogatejšo na beljakovini in toščici (lanene tropine, melaso, sušene zrezke sladkorne pese itd.), ki je dosedaj pri nas le še malo v rabi. Če ji zmanjšamo, oziroma poslabšamo krmo, zgubi kmalu na mleku in teži.

Za skromnejše razmere je gotovo najboljša montafonska pasma, ki se lahko križa s sivo švicarsko, da dobi lepše, polnejše telo in več mleka. Seveda se mora vršiti križanje po točno določenem načrtu. Prevelika množina švicarske krvi koristi sicer mlekarkstvu, na drugi strani pa gotovo ne ostane brez slabega vpliva na utrjenost, trpežnost in skromnost montafonske pasme, kar je zelo važno za kraje, kjer je malo sena in dobrih pašnikov, ki so glavni predpogoj za dobro uspevanje švicarske pasme.

Inž. Francé Pegan.

Opitanje prašičev.

Z opitanjem prašičev hočemo doseči, da se poveča teža prašiča in da se poviša vrednost njegovega mesa.

Pri nas je v navadi pitanje v hlevu, kar ima svoj koren v naših gospodarskih razmerah. Drugod, posebno v Jugoslaviji, Rumuniji, Ogrskem in tudi v Ameriki se izvrši prva in glavna doba pitanja na prostem, na koruznem polju, kjer koruze niti ne berejo ali pa v hrastovem gozdu, kjer prašiči med listjem iščejo želod.

Pri nas je glavni predpogoj za odebelitev prašičev dober hlev, ki mora biti čist in topel. Prašič mora imeti v zadnjih me-

secih svojega življenja mir in ugodno ležišče.

Poskusi so pokazali, da se prašič bolj debeli, če je v družbi, kot če je sam. Samoten prašič v hlevu nima prave volje za vzimanje krme, v družbi ima pa večji apetit in se bolj hitro debeli. Družba pa ne sme biti prevelika in v tem oziru so poskusi pokazali, da se prašiči najbolj debele tedaj, ako sta dva ali trije v hlevu. Ako jih je več skupaj, so si večkrat eden drugemu na poti, se vznemirjajo itd., pravega uspeha ne dosežemo.

Ko začnemo z debelenjem prašiča, bi

moral biti prašič že dozorel. Kot lozori jabolko na drevesu, tako dozori tudi prašič za debelenje. V gotov starost, se prašič najbolj debeli. Doba starosti pa ni enaka pri vseh prašičjih pasmah. Ena pasma je prej sposobna druga pozneje. To zavisi od zgodnosti ali kasnosti pasme. V splošnem so vse žlahadne pasme — angleška bela Jorkshire, črna Berkshire, nemška požlahtnjena itd. — bolj zgodnje, naše domače križanke ki imajo v sebi kri različnih pasem, pa bolj pozne vrste. Naši domači prašiči dorastejo komaj v starosti približno 1½ leta, in so tedaj najbolj godni za debelenje. V splošnem pa naj ne bo prašič mlajši od 1 leta, ko ga začnemo debeliti.

Debelitvena doba prašiča ne sme biti predolga, ker moramo v času debelitve prašiča dobro krmiti in dobra krma mnogo stane; prašič bi postal predrag. V splošnem ne bi smela presegati debelitvena doba 100 dni. Vsaki dan bi moral prašič pridobiti na teži vsaj ½ kg, to je v 100 dneh okoli 50 kg.

Kjer so tvornice sladkorja ali pive, pijačo prašiče v debelitveni dobi največ z ostanki imenovanih industrij. Pri nas to v splošnem ni mogoče in zato moramo pitati s tako krmo, ki jo imamo na razpolago. Taka krma je pri nas krompir, kuzuza ali drugo žito.

Uganka uspeha pri pitanju tiči v rešitvi vprašanja, kako obdržati prašiča pri dobrem apetitu. Ako hočemo to doseči, tedaj naj bo prašič v družbi, na čistem in toplim in krma naj bo mnogovrstna. Torej ne kaže dajati prašiču samo krompirja, ali samo kuzuze, temveč vsakega krmila po malo.

Prašič mora dobiti svojo krmo redno trikrat na dan ob točno določeni uri. Ako prašič ne dobi krme ob navadni uri, začne kruliti in se vznemirjati, kar je za debelenje škodljivo. Torej krmiti točno ob določeni uri, najboljšo zjutraj ob 6. uri, opoldne in ob 7. uri zvečer.

Rekli smo, da naj bo krma raznovrstna. Obstojta naj iz kuhinjskih odpadkov, katerim primešamo nekaj zdrobljenega, pol kuhanega krompirja ter malo moke ali otrobov. Opoldne naj dobi prašič poleg imenovane porcije tudi nekoliko celega zrnja kuzuze, rži ali ječmena in par kg repe. Celo zrnje in repa veča apetit. Zvečer naj dobi prašič tudi kuhanega zelja.

Posebno v prvi dobi debelenja mnogo koristijo oljnate tropine, ki so zelo bogate na toščah in beljakovinah. En mesec pred zakoljem pa ne kaže več krmiti oljnatih tropin, ker postane slanina bolj oljnata in tudi meso ni najboljšega okusa. Proti koncu debelitvene dobe naj se če le mogoče krmi kuhan ječmen, ki povzroča trdo slanino. Oljnatih tropin ne smemo nikdar krmiti v velikih količinah, ker bi mogle povzročiti neprilike v prebavilih.

Kdor ima mnogo kostanjev in želoda, naj krmi s tem. Ako je kostanj bolj po ceni kot otrobi, se ga bolj izplača pokrmiti prašičem. Pri začetku debelitvene dobe naj se daje surov, pozneje pa kuhan. Želod in kostanj povzroča dobro meso in dobro slanino.

Zelo važna je tudi sol, katere naj se daje dnevno okoli 1—2 dkg na žival. Sol vzbuja pri prašiču apetit na ta način, da izvabi mnogo slin in prebavilnih sokov.

Po toči...

Pravijo, da po toči ne pomaga zvoniti, a kdo ve, morda bi bilo včasih pa le koristno, če bi kdo tudi po toči povlekel za vrv. Vsak naš gospodar ve naprimer, da je za varovanje proti požaru dobra stvar, navzlic temu je med nami mnog, ki pride do takega prepričanja šele tedaj, ko mu hiša gori. Taka nesreča je navadno jako prepri-

čujoča. Pred nesrečo pridige ne zaležejo dosti, šele ko je prepozno za enkrat, so včasih nekoliko vpoštevane. V tem smislu, mislim, pomaga zvoniti po toči.

* * *

V naše okrožje je letos zašla prašičja rdečica in neusmiljeno zagospodarila. Sa-

mo iz naše vasice so jih peljali zakopat deset. Vrednost enega samega bi zadostovala, da bi plačali cepljenje vseh prašičev v vasi. Toda ne, živinozdravnik je drag, računa deset ali dvajset lir za cepljenje vsake živali, kam bi prišli! Ob prvem pojavu bolezni sem svetoval: »Dogovorimo se in pokličimo živinozdravnika skupaj; stroški bodo tako nižji.« Prazne besede, naši ljudje znajo vse bolje kot vsi dohtarji. Prvi je rekel: »Moj svinjak je na koncu vasi, rdečica ga ne najde!« Nekaj dni pozneje je peljal prašiča zakopat. Drugi: »Če bodo vsi dali cepiti, tudi jaz bom!« Zakopal je dva. Tretji: »Meni ni še nikoli nobeno krepalo.« Resnica, a letos mu je krepalo. Četrti je prerezal bolni živali uho in prevlekel skozi rano košček strupenega teloha, to vselej pomaga. In pomagalo je prašiču v grob. Pride ženica in pravi: »Trije so mi oboleli, med njimi velika breja svinja; kaj naj storim?« Po živinozdravnika takoj! Nasvet nevpoštevani. Torej dajte jim žganja z mlekom, dristila, redno ribanje z okisano vodo, obkladki. Ženica hiti domov a pride kmalu nazaj: »Naš soseda pravi, da jesih je za nič; mazanje z oljem in čebulo pomaga.« Mene jezi to: »S kolomazom jih namažite!« Zmagala sta olje in čebula. Potem je prišel nov »dohtar«. Ko je mlatil na Pivki je izvedel za zdravilo: olje, riban hren, kos mila in pakelje tobaka. Vse to se skuha in napravi nekak čaj. Tudi če je prašič v zadnjih zdihljajih, ozdravi, če tak »čaj« pije. »Izumitelj« tega zdravila živi nekje na Kalu in on jamči za uspeh. V tem slučaju je bil uspeh sijajen: od treh obolelih živali sta crknili samo dve, med njimi breja svinja, ki je imela v sebi deset mladičev. Dobro bi bilo, če bi se prikazal »izumitelj« s Kala in plačal to škodo.

Nekdo mi je pravil, da je tudi v Senožeah hudo razsajala rdečica. Trije posestniki so bili dovolj modri, da so dali prašiče cepiti, ostali so bili — pametnejši! Posledica je bila, da so »pametnejši« prašiči crkavali, onim trem pa ni niti obolela nobena žival. Nisem mogel ugotoviti, če je bilo vse ravno tako ali ne, a če je bilo, imamo v tem slučaju najlepšo šolo.

Zoper prašičjo rdečico je edino uspešno sredstvo cepljenje, če je izvršeno dovolj

zgodaj. Prašiči, ki so zdravi cepljeni samo s serumom, so varni pred boleznijo za dobo petih ali šestih tednov, ako se jim pa vcepi istočasno bolezen in slednjo uničujoči serum, dobijo malenkosten napad rdečice; po ozdravljenju, ki je gotovo, je prašič nedostopen bolezni za dobo šestih mesecev do enega leta, včasih tudi za vse svoje življenje. Dajte torej cepiti prašiče začetkom vsakega poletja, ker v vročih dneh se bolezen pojavlja in širi, in vrzite mažaštvo enkrat za vselej od sebe!

* * *

Poleg drugega se naši gospodarji pri nas pečajo tudi z vinarstvom. Prijetno je, če človek potisne kak stotak v žep za vino. Končno pa, saj veste, pijančevanje res ni bogzna kako lepa čednost, a če ga človek obrne ob priliki kozarec na dobro zdravje tudi ni tako hudo. Bog ima vesele ljudi rad, pravijo, toda kako naj bo človek vesel, če je pa ni kaplje v kleti drugače kakor ob hudem deževju!

Naši gospodarji imajo torej trte. Ljubke so te krevljaste stvarice, le dosti pozornosti in dela zahtevajo. Eno teh del in najvažnejše je žvepljenje in škropljenje zoper grozdno plesen in zoper peronosporo. Letos je bilo mokro leto, škropljenje trt pa v našem kraju ni bilo intenzivnejše kot bi moralo biti. Posledico tega nezadostnega škropljenja gledamo zdaj na trtah. Najvzornejši viničarji imajo danes prekrasno grozdje, kajti letošnje leto ni bilo pri nas sledu toče, ki je drugod tako hudo razsajala. Potem so stopnje po skrbnosti in pridnosti gospodarjev. Najnemarnejši imajo za letos vinski pridelek popolnoma uničen in povrh tega tudi lesa, ki bi moral pridohtne leto roditi, ni na trtah. Nobena toča ne more biti hujša kot je bila pri teh poslednjih peronospora.

Kadar je leto mokro je treba škropiti večkrat, da se bolezen prepreči, ker ustaviti je nihče ne more, če je trte že napadla. Tudi v dežju se lahko škropi, če ni lepega vremena in če je potreba nujna. Tako škropljenje je seveda samo pomoč v sili in treba ga je ponoviti, ko hitro je kak dan brez dežja. Denar za modro galico ni nikoli vržen proč.

* * *

Naša vremščina ima sicer lep duh in fin okus, če ni pokvarjena po slabih sodih ali nepravilnem ravnanju, ker je pa šibka na alkoholu, rada spomladi »zbezlja«, to je zavre. Začetkom letošnjega poletja je smrdelo po vsej vasi po zavrelci, ki so jo nosili na gnoj. Kaj je storiti?

Pred vsem bi bil moj svet — morda malo preradikalen — ta, da vse sode, v katerih je vino zavrelo, na ogenj! Zdrav, nepokvarjen sod je prvi pogoj za dobro vino. Potem je treba vino že decembra meseca (okoli Božiča) pretočiti v čist, zažveplan sod. Če je vino motno, ga je treba sčistiti na primer z jajčnimi beljaki. Vzame se dva do tri beljake za vsak hektoliter vina. Beljake, ki jim dodamo perišče soli, se stepe v sneg, v posebni posodi temu potem pri-

mešamo vina, ki je namenjeno za čiščenje, stepemo še naprej, da se speni in zmeša oboje in končno zlijemo to mešanico v sod skozi veho. S palico potem mešamo vino v sodu toliko časa, da se prikažejo pene pri vehi. Ob tej priliki vsujemo v sod še dva in pol grama tartarične kisline (Acido tartarico) na vsak hektoliter vina. Tartarična kislina je narejena iz vinskega kamna in zato popolnoma neškodljiva. Po tem ravnanju je vino po štirinajstih dneh ali treh tednih čisto. V tem času moramo pustiti vino seveda popolnoma pri miru. Spomladi aprila meseca je treba vino znova pretočiti v istotako čist in zažveplan sod.

France Magajna.

Od grozdja do vina.

Mastenje.

Ako je trgatav pravilno izvršena in imamo grozdje doma, tedaj moramo paziti, da dobimo iz grozdja dobro vino. Pot pelje preko mošta in vrenja.

Grozdje moramo najprej zmastiti.

Mastenje grozdja se še vedno tu pa tam vrši s pomočjo nog oziroma teže človeškega telesa. To delo je prvič precej umorno, trudapolno, a kar je glavno, nikdar ne more biti snažno in vzbujajoče apetit. Ta način mastenja bi moral iz naše pokrajine izginiti.

Bolj točno, snažnejše in mnogo lažje se masti z grozdnim mlinom, katerih je že več po naših vinorodnih krajih. Najboljše bi bilo, da bi naše zadrage, od katerih se nahaja v vsaki vasi vsaj po ena, imele v svoji lasti po eden ali več grozdnih mlinov ter iste posojale proti majhni odškodnini posameznim vinorejcem. Seveda bi mogli tudi več posameznih vinorejcev kupiti grozdni mlin.

Mošt.

Iz grozdja dobimo mošt. Nekateri naši vinorejci pustijo vreti mošt na tropinah, drugi brez tropin (črno vino se mora vedno pustiti vreti na tropinah, ker drugače nima prave barve). Vrenje belega mošta na tropinah ali vrenje brez tropin ima svoj

vzrok večinoma v različnem okusu različnih odjemalcev. V splošnem pa opazamo, da se vrenje na tropinah vedno bolj opušča.

Brez dvoma je vrenje mošta brez tropin bolj na mestu. Tropine dajo vinu bolj trpek okus, ker vino raztopi različne snovi, ki se nahajajo v tropinah. Med temi snovmi je čreslovina, ki vinu večinoma koristi (vino se prej včisti), je pa tudi mnogo takih snovi, ki vrednost vina zmanjšajo. Ako je bilo med grozdnjem mnogo gnilih jagod, tedaj tropine vinu na vsak način škodijo.

Letos je eno tako leto. Gnilega grozdja je letos zelo mnogo in ako se nočemo podvreči nevarnosti, da bo naše belo vino spreminjalo barvo, rjavelo, ni dovolj samo zbrati vse gnile jagode, temveč moramo tudi mošt žveplati.

Žveplanje mošta.

Malo kateri naš kmetovalec je kedaj slišal o žveplanju mošta, in vendar je žveplanje mošta v Franciji, v starih pokrajinah Italije, v Španiji in tudi drugod popolnoma umevno opravilo. Vinorejci v navedenih deželah so že davno uvideli, da je žveplanje mošta zelo koristno in potrebno.

Kot ve vsak naš vinorejec, se spremeni grozdni sladkor v alkohol in v ogljenčevo

kislino, ki nam uhaja iz posode v majhnih mehurčkih in povzroča težko dihanje v bližini kipečnega vina. Spremenitev sladkorja v alkohol in v ogljenčevo kislino se vrši s pomočjo posebnih glivic, ki so tako majhne, da jih vidimo šele s povečevalnim steklom, ki pa mora povečati stvari vsaj 400krat. Glivice pridejo v mošt iz zraku — v vinskih kletah se vedno nahajajo glivice —, večinoma pa jih dobimo od jagod, na katerih čepe.

Vedeti pa moramo, da imamo različnih vrst glivice. Nekatere so zelo koristne, posebno one, ki spreminjajo sladkor v alkohol, druge pa so škodljive. Med slednjimi so tudi take, ki so vzrok različnih boleznih, plesnja itd.

Vsak pravi kletar mora imeti željo, da koristne glivice kolikor mogoče podpre, škodljive pa onemogoči. Z žveplanjem mošta to kolikor toliko dosežemo. Z žveplanjem mošta dodamo moštu žvepleno sokislino, ki upliva v sledeči smeri:

1. Uniči diastazo, neka snov glivic, ki povzroča porujavenje belih vin. Na ta način postane belo vino prej čisto in bolj prozorno.

2. Pri črnem vinu se barva v jagodni lupini raztopi in tako dobi črno vino bolj temno barvo, ki se na zraku tudi ne spreminja.

3. Žveplena sokislina vpliva zadržujoče na razvoj vseh glivic. Z močnim žveplanjem moremo vrenje mošta popolnoma zamoriti. Na ta način se tudi pripravljajo takoimenovani sladki filtrati v Južni Italiji. Naš namen pa ne sme biti, da popolnoma onemogočimo vsako vrenje mošta, zato moramo samo tako močno zažveplati mošt, da onemogočimo razvoj slabih glivic, dobrim pa ne smemo škodovati. V tem oziru imamo to veliko ugodnost, da malo žveplene sokislina onemogočuje pri pričetku razvoj vseh glivic, kmalu pa le razvoj samo škodljivih glivic in

4. pospešuje razvoj dobrih, koristnih, pravih vrelnih glivic.

V velikem modernem kletarstvu pa dodajajo moštu vedno le čistih glivic, ki se v ta namen posebej goje. Te čiste, pristne

vrelne glivice so navajene na mnogo žveplene sokislina in zato v takih kletarstvih z žveplanjem mošta popolnoma onemogočijo vsak razvoj onih glivic, ki so prišle v mošt ali od grozdja ali iz zraku. Razvijati se smejo v moštu le one glivice, ki so jih nalašč dali v mošt.

Prej ali slej bomo tudi mi v naših krajih postali tako moderni, da bomo pustili vreti mošt le s pomočjo selekcioniranih, odbranih glivic, ki se jih tudi pri nas lahko kupi.

Kako žveplamo mošt? Sode žveplamo z žveplanim dimom na ta način, da zažgemo žveplo. Tako žveplanje se uporablja tu pa tam tudi pri vinu. Za žveplanje mošta pa je najpripravnejše žveplo v obliki različnih lužnin žveplene sokislina, v obliki različnih sulfidov. Najboljši je kalijev metabisulfit (metabisulfito potassico), ki je tudi dovoljen po italijanškem vinskem zakonu.

Ako hočemo, dodati moštu metabisulfit, tedaj ga moramo najprej raztopiti v mlačni vodi. Na 10 hl mošta vzamemo 5 dkg metabisulfit, ga raztopimo v 1 litru mlačne vode in vlijemo v mošt takoj pri maseanju. Po Italiji denejo na 10 hl mošta do 30 in 40 dkg metabisulfit, a tam so že bolj vajeni temu opravilu. Pri nas bi svetovali 5 dkg na 10 hl mošta ali 5 gr na 1 hl.

Čim slabejše je grozdje, temveč metabisulfit lahko denemo, čim zdravejše in zrelejše je, tem manj.

Svetovali bi tudi vinorejcem paziti na toploto, ko stavijo metabisulfit. Ako je trgateg hladna in pride grozdje zelo hladno v klet, in dobimo mrzel mošt, tedaj naj se raje da manj metabisulfit, ako pa dosega toplota grozdja, oziroma mošta 18 do 20 stopinj C, tedaj naj se da zgoraj nasvetovana množina.

Metabisulfit, posebno v velikih količinah da vinu poseben okus po žveplu, ki se pa odpravi najlažje na ta način, da se vino prvič pretaka na zraku.

Pri dodatku metabisulfit naj naši ljudje pazijo na količino. Pri takem opravilu naj se nikdar ne zanaša na oči ali težo kot jo občuti roka. Tehtnica in toplomer spadajo tudi med potrebne priprave v kleti.

Olajšave vinogradništvu.

Odprava vinskega davka.

Vsled vinske krize, ki zavzema v Italiji vedno širji obseg in ubiva veselje do vinogradništva, se je vlada odločila, da odpravi vinski davek v znesku 15 L. Odprava je stopila v veljavo dne 15. septembra, kar se pravi, da se mora za vse do tega dneva prodano ali popito vino plačati vinski davek. Vino, ki je bilo dne 15. septembra v kleti, je vinskega davka popolnoma prosto.

Vlada se je končno zavedla, da je vinski davek nepravičen in škodljiv in da je vinarstvo v Italiji najvažnejša gospodarska panoga.

Znižnje prodajne pristojbine.

Pri prodaji vina med trgovci ali producentom in trgovcem je bilo dosedaj potrebno kolkovati račune z 1% kolkom, za vsakih 100 L po 1 liro kolka.

S 1. oktobrom 1924. stopi v veljavo znižana kolkovina, ki znaša samo 50 vin. na vsakih 100 L. Kolkovina je bila torej znižana na polovico.

Pri tem je še nadaljna olajšava, in sicer ta, da se plača prodajna pristojbina samo enkrat, in sicer tedaj, ko se plača od vina užitninski davek. Torej so računi med vinskimi trgovci kolka prosti, krčmarji pa plačajo prodajno pristojbino (tassa di bollo lusso e scambi) tedaj, ko plačajo užitninski davek.

Prepoved prodaje petijota.

Gotovo je na mestu tudi odločba, da bo finančna oblast bolj strogo pazila na ponarejevanje vina in strogo pazila na to, da se bodo držale tozadevne določbe vinskega zakona.

Vinski zakon z dne 12. aprila 1917. je bil v toliko spremenjen, da se od 1. oktobra 1924. naprej ne sme več prodajati petijota niti pod imenom petijot ali vinček (vinello), kar je bilo do sedaj dovoljeno.

Znižanje železniških tarif

za prevoz vina po železnici je dovoljeno od 30. junija 1924.

Poseben vinorejski odsek,

izbran iz vinogradnikov in vinskih trgovcev ter oenotehnikov bo proučil še nadaljne mere, ki bi jih morala vlada pod-

zeti, da bi olajšala vinsko krizo in čuvala vinogradništvo. Misli se na dovoljevanje posebnih vinorejskih kreditov, pripravo različnih likerjev iz vina, itd.

Pripomba:

Z navedenimi olajšavami je brez dvoma vinorejcem precej pomagano, a ni kriza s tem odpravljena. Ako je v državi preveč vina, se ga mora ali izvoziti ali popiti ali drugače uporabiti. Izvoz italijanskega vina se je v letu 1924. izdatno povečal, a kljub temu ga bomo izvozili komaj 30ti ali k večjemu 40ti del, to se pravi 1 do 1½ milijona hl, kar je v primeri z letino 1923. od 53 milijonov hl, ali v primeri z letino 1924. okoli 44 milijonov hl zelo malo.

Popiti več vina! Italijani popijejo v splošnem manj vina, nego naše ljudstvo, a kljub temu ni mogoče konsuma za mnogo povečati, ker mora biti prvo denar za polento in kruh, potem še le za vino. Če kruh primanjkuje, je zastoj misliti na vino.

Drugače vporabiti? Po našem skromnem mnenju je tukaj prava rešitev. V Italiji se izdeluje zelo mnogo špirta iz melase (ostanki sladkorne industrije), iz koruze in krompirja ter ostalih snovi. Vse te snovi se pa dajo tudi drugače vporabiti. Melasa je izborna krma, posebno za pitanje goved in prašičev, o koruzi in krompirju ne govorimo.

Ko je bil nedavno znižan davek na žganje iz vina, so takoj začele destilacijske tvornice kupovati vino in delati iz njega alkohol. Ako bi država izdatno znižala davek na žganje iz vina, tedaj bi destilacijske tvornice pokupile ogromne množine slabjšega vina, ki dela konkurenco dobremu vinu. Poleg tega bi morala država predpisati, da se uporablja za napravo likerjev samo vinski alkohol. Tako bi se dalo najti še več drugih poti, kako bi se uporabilo čimveč vina. Naše mnenje je, da se mora podvzeti radikalno sredstvo za odpravo vinske krize, ki je v starih pokrajinah Italije strahovita. Pred trgatvijo imajo še zelo mnogi vinorejci ves lanski pridelek v kleti in se resno vprašujejo, kam bodo z letošnjim pridelkom, ki je nadsrednji.

Pristojbina pri prodaji goveda, ovce ali prašiča.

V letošnjem »Gospodarskem Listu« smo na strani 145 (glej zadnji odstavek) pisali, da se mora napraviti pri prodaji živine faktura (račun), ako znaša prodajna cena nad 1000 L. Rekli smo, da moramo tako fakturo kolkovati s kolkom 1 L za vsakih 100 L ali odlomek.

Ta odredba je rodila hudo kri v marsikaterem živinorejcu in trgovcu z živino. Vlada je dobila zelo mnogo protestov od vseh strani Italije. Uspeh teh protestov je bil, da je bila zgoraj omenjena določba premenjena v toliko, da se plača prodajna pristojbina (prometni davek — tassa scambio) le enkrat, in sicer ob zakolju goveda, ovce ali prašiča.

Ministrski odlok z dne 9. avgusta t. l. navaja podrobnejša navodila in določbe, kako se plačuje prodajna pristojbina. Navodila razlikujejo naslednje slučaje.

1. V zaprtih občinah (glede užitnine, pri nas Gorica, Trst, Pulj, Reka) in v vseh onih občinah ki imajo lastno javno klavnico, mora plačati kupec - mesar pristojbino (1 L na 100 L vrednosti) istočasno s plačanjem pristojbine za klavnico. Prodajna pristojbina se plača z dvojnato znamko (tassa di bollo lusso e scambi). Ona znamka, ki nosi kraljevo glavo se prilepi na boletu, ki jo dobi plačnik, znamka s samo svoto se pa prilepi na kopijo (prepis) v boletni knjigi.

Za neplačano oziroma premalo plačano pristojbino in temu odgovarjajoče kazni sta

solidarno odgovorna izstavitelj in prejemnik bolete.

2. V onih občinah, ki nimajo lastne klavnice, se plača prodajna pristojbina istočasno z občinsko užitnino. Postopanje in odgovornost je ista, kot pod 1.

3. V onih občinah, ki nimajo lastne klavnice in kjer veljajo posebni dogovori za plačanje občinske užitnine morajo vsi podvrženci skleniti glede prodajne pristojbine dogovor s pristojnim registrskim uradom.

Pripomba: Zakon o prodajni pristojbini pravi, da plača pristojbino lastnik živine, ki pa ima pravico zahtevati povračilo. Poglejmo slučaje:

1. Kmetovalec proda mesarju prašiča za 1200 Lit. Mesar ga žene v občinsko javno klavnico. Prodajno pristojbino plača mesar istočasno s pristojbino za klanje.

2. Kmetovalec proda prašiča na mrtvo težo. Ako ima občina klavnico, zakoljejo v klavnici prašiča. Kmetovalec mora plačati v klavnici klavno in prodajno pristojbino. Za prodajno pristojbino more zahtevati kmetovalec od mesarja povračilo.

V resnici plača vedno le mesar prodajno pristojbino, nikdar kmetovalec.

3. Ako zakolje kmetovalec prašiča za lastno vporabo, tedaj mu ni potrebno plačati prodajne pristojbine, ker se plačuje prodajna pristojbina edino pri prodaji za zakolj.

Naši kmetovalci naj si določbe o prodajni pristojbini dobro zapomnijo, da ne bodo kedaj kaj po nepotrebnem plačali.

Sedaj skrbimo za koruzno seme.

Že večkrat smo pisali, da se mora že na njivi odločiti one koruzne klase, ki naj služijo drugo leto za seme.

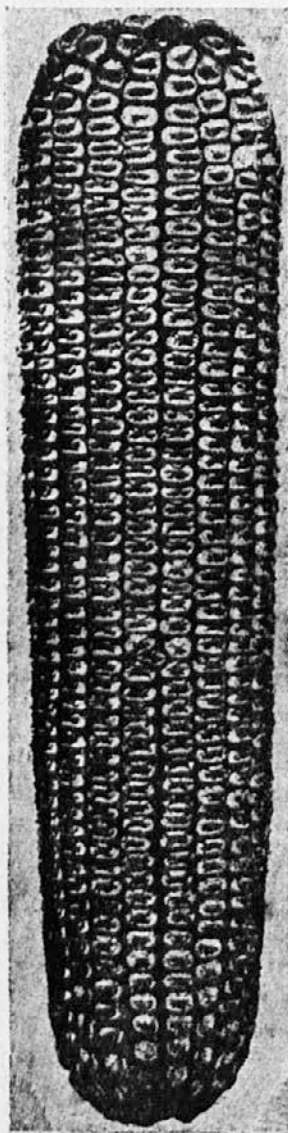
Na njivi vidimo, katero koruzno steblo je tako razvito, kot si želimo in katero steblo ima najbolj razvit, najlepši klas.

Pri nas imamo različne vrste koruze. Različnost spoznamo že po zunanji obliki. Najhitreje spoznamo različno vrsto koruze

po tem, kako visoko ima nastavljen klas. V splošnem je želja vseh gojiteljev koruze, da bi imeli take vrste koruzo, ki ima klas nizko nastavljen. Najlepšo sliko nudi ona koruza, ki je nizka, a ima močan, dobro razvit klas. Ako hočemo imeti koruzo z nizko nastavljenim klasom, tedaj moramo že na njivi odbirati, ker na njivi spoznamo, katero koruzno steblo ima to lastnost in katero je nima. Z vsakoletnim od-

borom na njivi bomo naši koruzi vzgojili v par letih tako lastnost, kot bomo hoteli.

Kakšen naj bo klas za seme nam kaže priložena slika naravnost idealnega klasa. Oglejmo si ga!

Kot vidimo iz slike je klas raven, vse vrste zrn so ravne, klas ima spodaj in zgoraj približno enak objem.

Edino ako je klas raven, edino tedaj bo imel zrnje v ravnih vrstah. Ako ne stoji na

klasu zrnje v ravnih vrstah, tedaj nujno da ne morejo biti vsa zrna enako in popolnoma razvita. Popolna razvitost vseh zrn pa je pri semenu nujno potrebna.

Ako bi šteli zrna na klasu, tedaj bi videli, da je največ zrn na takem klasu, ki ima zrnje v ravnih vrstah. Seveda ne zadostuje za sodbo le površen ogled, temveč moramo zrna šteti. Na klasih z ravnimi vrstami štetje zrn ni težko, ker preštejemo zrna le v eni vrsti in potem množimo s številom vrst.

Velike važnosti je tudi teža zrn. V tem oziru prepriča samo tehtnica, ki vsakemu najboljše dokaže. Različna tehtanja so pokazala, da tehtajo zrna klasa z ravnimi vrstami večkrat še enkrat toliko, kot zrna navidezno enakovrednega klasa z neravnimi vrstami.

Vrste pa ne morejo biti ravne in zrna ne morajo biti enakomerno razvita, ako nima klas spodaj in zgoraj približno enakega objema.

Torej po teh načelih odbirajmo koruzne klase za seme. Obliko idealnega klasa zapomnimo si!

Več marelic.

V naši vasi imamo nekaj mareličnih drev. Malo jih je, a kar jih je, so bila letos polna lepega, zlatega sadja. Prišli so nekateri trgovci s sadijem in so rekli: »Po liri in pol kilogram brez ‚glihenge‘!« in kupčija je bila zaključena. Glejte, tako je prav po nedolžnem cepnilo nekaterim po par stotakov v žakelj. Po nedolžnem zato, ker celo božje leto niso potratili pol urice časa z negovanjem svojih mareličnih drev.

Pa se je širil po vasi glas tedaj: »Več marelic, trte pa Čičem, da napravijo iz njih ‚karbon‘!«

Dobro! Toda marelica je letos zarodila, lani pa ni. Ko bi rodila redoma, potem bi že bilo, a noče.

V kolikor sem mogel v poslednjih letih opaziti sam, ima marelica malo škodljivcev, in bolezn, ki napadajo redoma češplje in breskve, so ji skoro docela neznan. Vzroki marelične nerodovitnosti bi potemtakem bili naše neumevanje njenih potreb,

naša brezbriznost v negovanju in pomladanski mrazovi.

Najprej si zapišimo v uho, da marelica ne uspeva dobro nikoli v mokri, težki glinasti zemlji. Kakor breskev tako hoče tudi ona globoko, suho in gramoznato zemljo. Tam, kjer jablane zelo dobro uspevajo, bo uspevala tudi marelica, Zemlja mora biti za spoznanje rodovitnejša kakor za hruške.

Dalje ne trpi marelica pod seboj ledine. Treba jo je vsled tega okopavati in tedaj se ji tudi gnoji.

Glavni vzrok marelične nerodovitnosti je pa mraz ob času njenega cvetenja. Mare-

lica je med prvimi drevesi, ki se razcvete in ker so njeni cveti jako nežni, jih uniči skoroda vsak mraz. Nežne plodnice, pa tudi pozneje drobceni sadovi, pomrejo in odpadejo.

Edina pomoč zoper to šibo je, da sadimo marelična drevesca na tisto pobočje hriba, ki je obrnjeno proti severu ali severozapadu. S tem bomo zadržali prerano pomladansko vzbujenje in obenem tudi prerano razcvetenje. Marelic torej ne saditi v južne lege pač pa v osojno. Toda nikoli v senco drugih dreves.

France Magajna.

Zadružništvo.

Nekaj opominov načelstvom mlekarских zadrug.

V zadnjem času se je vnelo veliko zanimanje za mlekarске zadruge. Mnogo starih se je obnovilo, okrog 15 je nastalo novih samo v naših hribih. Prav velikih uspehov si pa od tega gibanja ne smemo obljubiti, če ne bo pravilno usmerjeno. Ponekod so se nove mlekarne že ponesrečile. Večinoma je krivo le nespretno vodstvo. Niso redki slučaji, da se zadrugam pokvari sir. Kdo nosi krivdo? Tisti ki je nastavljal nezmožnega sirarja! In vendar se mora načelstvo dobro zavedati, kaj se pravi prevzeti mesto v načelstvu. Nihče naj bi ne prevzel take časti samo radi veljave, ampak iz ljubezni do *dela!* Zavedajte se vsi voditelji zadrug, da ste svoji vesti odgovorni, ako nemarno upravljate zadružno premoženje, tudi če Vas radi tega svetna sodnija ne bo sodila. Imate v svoji vesti natančnejšega in strožjega sodnika, ki bo od Vas terjal obračun.

Mnogo je še mlekar, ki nimajo prave oblike. Nekatere nimajo sploh nobene, niso nikjer prijavljene in vse delovanje se vrši popolnoma po domače. To ne sme biti! Druge so ustanovljene kot društva na podlagi avstrijskega društvenega zakona, ki po mnenju pravnikov še velja, po izjavah ministrov in podobnih visokih gospodov pa ne več. Iz tega sledi, da tudi taka podlaga ni nič kaj varna. Edina pri-

merna oblika za naše mlekarne je zadružna. Kako se uredi, da si pridobi mlekar na to obliko, če je še nima, vam najceneje in najboljše uredi naša Zadružna zveza v Gorici.

Vsaka zadruga postane z vpisom v zadružni register pri tribunalu pravna oseba in je podvržena posebnemu zakonu (zadružnemu zakonu) z dne 9. aprila 1873 in zakonu o reviziji zadrug z dne 10. junija 1903, ki sta pri nas še vedno v veljavi.

Le če je zadruga na podlagi teh dveh zakonov ustanovljena, imajo člani tudi zakonito jamstvo za svoje skupno premoženje.

Po splošnih državnih zakonih je vsak trgovec dolžan voditi gotove knjige, isto velja o trgovskih družbah in sličnih podjetjih, seveda tudi o zadrugah.

Pri naših mlekarских zadrugah se ne zahteva kdo ve kakšno imenitno knjigovodstvo, vendar se morajo gotove knjige voditi in sicer natančno in vestno.

Neobhodno potrebne so za vsako zadrugo sledeče knjige: Knjiga pristopnic, imenik članov, zapisnik občnih zborov, načelstvenih in nadzorstvenih sej in blagajniški dnevnik.

Knjiga pristopnic je prva in najvažnejša knjiga, ker se iz nje povzame na podlagi članovih podpisov, kdo je član zadruge. Pri nas je obveljal običaj, da postane kdo član zadruge, ko plača določeni delež in

podpiše pristopnico. Pristopnice so vsled tega listine, ki tvorijo podlago članstvu, deležem in zadruginemu kreditu. Če pristopnice niso v redu, zadruga ne more točno dokazati, kdo je v resnici član.

Imenik članov zahteva izrecno paragraf 14. zadrúžnega zakona. »V zadruginem sedežu in v vsaki njeni podružnici se mora voditi zapisnik, v katerem se mora vpisati: ime, priimek in stan vsakega zadrugarja, dan njegovega pristopa in izstopa, število vsakemu pripadajočih deležev in odpoved enega ali več deležev.« Vsakemu mora biti dovoljen vpogled v ta zapisnik.

Zapisnik občnih zborov, načelstvenih in nadzorstvenih sej se skoro nikjer ne vodijo v redu. In vendar so tako važni. O vsakem občnem zboru, o vsaki seji se mora pisati zapisnik v določeno knjigo. Da so pogoste načelstvene seje, vsakih 14 dni ali vsaj vsaki mesec, za uspešno zadrugino delovanje nujno potrebne, je jasno.

O blagajniškem dnevniku je Gospodarski list v knjigovodskem tečaju dovolj pisal. Točno, vestno in natančno naj se vpiše sproti vsak prejemk in vsak izdatek. Če ima zadruga dolgove ali terjatve, mora o njih voditi posebne zapiske.

Izmed teh knjig je samo knjiga pristopnic prosta kolka, vse druge morajo biti kolkovane in sicer s kolkom 10 stot. na vsaki četrti strani. Kolki morajo biti prepečatani pri davčnem (registrskem) uradu.

Za knjigo pristopnic in imenik članov ima Zadrúžna zveza posebne tiskovine, blagajniški dnevnik in sejne zapisnike dobite v vsaki knjigarni. Knjige naj ne bôdo premajhne pa tudi ne prevelike, papir mora biti dober in gladek, ne cunjast, da se pri vsaki potezi zapiči pero ali tako slab, da pije črnilo. To se razume, da se sme le s črnilom pisati in ne s svinčnikom. Vse te knjige morajo biti trdo vezane.

Seveda še ne bo zadrugino gospodarstvo vzorno, ako bodo le knjige v redu. Pri zadrugi je treba zraven točnega in vestnega knjigovodstva in dobrih pravil še marsikaj. To zimo naj vsako načelstvo pri svojih sejah prouči napake, pomanjkljivosti in potrebe svoje zadruge, naj jih

odpravi in popravi, da bodo naše zadruge vsestransko vedno bolj napredovale in uspevale.

Likvidacija zadruge.

Znano je, da razne naše stavbne zadruge iz raznih vzrokov likvidirajo. Zato se mi zdi potrebno, da nekaj spregovorim o likvidaciji zadrug s pravnega stališča.

Glede likvidacije zadrug veljajo predpisi §§ 41—52 zadrúžnega zakona od 9. aprila 1873. Ti predpisi so slični onim, ki veljajo za likvidacijo trgovskih družb.

Kdo je likvidator zadruge? Po § 41 z. z. (z. z. = zadrúžni zakon) izvršuje likvidacijo načelstvo zadruge. Mogoče pa tudi, da je glasom pravil ali vsled sklepa občnega zbora zadruge likvidacija poverjena drugim osebam. V pravilih zadruge je torej lahko določeno, kdo ima izvršiti likvidacijo zadruge. Likvidatorje imenujejo lahko tudi člani zadruge na občnem zboru. Če pa ni v pravilih nič o tem določeno, ali pa če občni zbor ne sklène, kdo ima izvršiti likvidacijo, potem ima načelstvo zadruge nalogo, da izvrši likvidacijo. Sodnija ne imenuje likvidatorjev in jih tudi ne more odpoklicati. Likvidatorje more odpoklicati edino le občni zbor zadruge. Občni zbor lahko to stori vedno, in ne samo iz važnih razlogov.

Načelstvo zadruge mora prijaviti likvidatorje trgovskemu sodišču, da jih vpiše v zadrúžni register. Likvidatorji se morajo osebno podpisati pri trgovskem sodišču, ali pa predložiti istemu svoj podpis v poverjeni obliki. Isto tako se mora prijaviti sodišču odstop likvidatorja oziroma prenehanje njegovega pooblastila.

Če je več likvidatorjev, so njihova pravna opravila veljavna le, če so skupno zvršena, njihovo je pooblastilo torej kolektivno. Posamezni likvidator, če jih je več, izvršuje veljavno kako pravno opravilo le, če je to izrecno določeno.

Kakšno nalogo imajo likvidatorji? Takoj pri začetku likvidacije *imajo* likvidatorji sestaviti bilanco. Če premoženje zadruge, kateremu se imajo prištejati deleži in upravni fond, ne zadostuje za

kritje upnikov, morajo pod lastno odgovornostjo, predlagati, da se otvori konkurz. V tem slučaju morajo istočasno sklicati občni zbor in poročati o tem na občnem zboru. Oni morajo dokončati tekoča pravna opravila. Sklepajo lahko tudi nova pravna opravila, če so ta potrebna, da se dokončajo še ne dovršena.

Izterjujejo zadružne terjatve in izpolnjujejo obveznosti zadruga.

Vnovčujejo n. pr. Zadržno premoženje, razprodajo blago, stroje, pohištvo itd. Nepremičnine lahko prodajo samo na javni dražbi, če jim občni zbor ali pravila ne dovoljujejo drug način prodaje. Likvidatorji zastopajo zadruga na sodnji in izven sodnije. Sklepajo poravnave in razsodniške pogodbe (Schiedsvertrag).

Omejitev teh pravic, ki smo jih sedaj omenili, ni veljavna nasproti tretjim osebam (§ 45 z. z.). Če bi jim torej občni zbor zadruga odvzel kako teh pravic, bi ta omejitev ne bila veljavna nasproti tretjim osebam. Kako se podpisujejo likvidatorji? Zadržna tvrdka ostane ista kakor prej, samo se mora dodati pripomba, da je zadruga v likvidaciji. Tej tvrdki pripišejo likvidatorji svoje ime. (§ 46 z. z.). Primer nam bo to najlepše pojasnil! Zadržna tvrdka se je glasila prej n. pr.: Stavbena zadruga v Kamniku, r. z. z o. z. Ta zadruga je recimo imenovala samo enega likvidatorja, Ivana Kranjca. Ta se bo podpisal takole:

Stavbna zadruga v Kamniku,
v. z. z o. z. v likvidaciji.
Ivan Kranjc, l. r., likvidator.

Pri svojem poslovanju se seveda morajo likvidatorji držati navodil občnega zbora. Če tega ne storijo, so odgovorni za vso škodo, ki nastane zadržni vsled postopanja, ki ne odgovarja navodilom občnega zbora. Za to škodo odgovarjajo osebno in solidarno, to je eden za vse in vsi za enega.

Zelo važno vprašanje je, kako se ima uporabiti denar, ki ga likvidatorji inkasirajo oziroma, ki so ga našli v blagajni pri prevzetju likvidacije. V tem oziru daje zadržni zakon v § 48. natančna navodila: Likvidatorji morajo najprej izplačati zapadle terjatve upnikov zadruga, pridržati

morajo svote, ki so potrebne za kritje še ne zapadlih terjatev proti zadržni. Če preostane kaj denarja, imajo povrniti članom zadruga njihove deleže. Ako ne bi bilo toliko denarja, da bi se mogli izplačati ti deleži, se ima ta denar porazdeliti po razmerju višine dobroimetja posameznika, če ni v pravilih drugače določeno.

Denar, ki preostane po izplačilu dolgov in deležev, se uporabi v smislu pravil.

Dostavitve se pravilno izvršijo, če se spis vroči enemu od likvidatorjev.

Po končani likvidaciji se knjige in spisi zadruga imajo izročiti v varstvo kakemu članu zadruga ali kaki tretji osebi. Če v tem oziru ni mogoče doseči sporazuma, določi člana zadruga ali tretjo osebo trgovsko sodišče. Vsi bivši člani zadruga in njihovi pravni nasledniki imajo pravico vpogledati in uporabiti knjige in spise zadruga.

Za časa likvidacije imata občni zbor in nadzorstvo iste pravice kakor prej. Na mesto načelstva pa stopijo likvidatorji.

Naravno je, da se ima tudi konec likvidacije prijaviti trgovskemu sodišču, ker je s tem zadruga popolnoma prestala delovati. Glasom zakona od 10. junija 1903 L. D. Z. št. 133. o reviziji zadržug veljajo predpisi tega zakona tudi za zadruga, ki so v likvidaciji. Važna je določba, glasom katere ni dovoljeno povrniti deleže oziroma izplačati dobiček članom zadržug z omejenim jamstvom pred pretekom enega leta od dneva tretje razglasitve o prestanku zadruga v javnih listih. Če likvidatorji ravnajo proti temu pravilu, potem odgovarjajo za to osebno in solidarno (§1 in sl. z. z.). Ta predpis torej velja samo za zadruga z omejenim jamstvom.

Če na kratko povzamemo nalogo likvidatorjev, lahko rečemo: Likvidatorji morajo nedokončana opravila zadruga končati, obveznosti izpolniti, terjatve izterjati, zadržno premoženje vnovčiti in, če kaj ostane razdeliti med člane oziroma razpolagati s preostankom v smislu zadržnih pravil.

Menična tožba.

Odkar so se naši ljudje začeli posluževati menic, so se morali žal seznaniti tudi z menično tožbo. Menica je zapadla,

menični dolžnik je ni plačal. Zato je menični upnik vložil menično tožbo. Mislim, da ne bo brez koristi, ako na kratko razložimo, kaj je menična tožba.

Menična tožba se mora vložiti brez oziroma na vrednost spornega predmeta pri civilni in kazenski sodnji (civilna in kazenska sodnja je današnje ime za prejšnjo okrožno sodnijo). Ta tožba se mora vložiti torej pri omenjeni sodnji, čeravno se glasi menica na manj kot 5000 Lir. Od 1. januarja 1924. so preture (prejšnje okrajne sodnije) pristojne za tožbe, katerih vrednost spornega predmeta ne presega 5000 lir.

Menična tožba mora biti podpisana od odvetnika. Zato more vložiti take tožbe edinole odvetnik.

Tožbi mora biti priložena menica v izvorniku in, če je potrebno za obrazložitev tožbe, tudi protest in povratni račun. Seveda mora imeti menica vse bistvene dele. Ne sme biti zastarana. Na zastaranje se mora ozirati sodnik uradoma.

Ker more vložiti menično tožbo le odvetnik, ne bom razlagal, kako izgleda taka tožba. Omenil bom samo, da bo sodnik na podlagi take tožbe izdal menični plačilni nalog, s katerim bo naložil tožencu, da plača tožitelju tekom treh dni pod izvršbo menično svoto, z obrestmi in stroški, ali pa da v istem roku poda zoper ta plačilni nalog svoje ugovore.

Kaj bo storil toženec, če smatra, da je ta menični plačilni nalog neopravičen? Recimo, da je na menici toženčev podpis ponarejen. V tem slučaju mora toženec v

času treh dni, ko mu je bil dostavljen menični plačilni nalog vložiti svoje ugovore. V ta rok se ne računa oni dan, ko je bil tožencu vročen menični plačilni nalog. Če pade tretji dan na nedeljo ali praznik, je zadnji dan tega roka naslednji delavni dan. Pod besedo »praznik« razumevamo seveda samo tak praznik, ki je zakonito priznan. Tudi ugovore more vložiti le odvetnik. V takih slučajih ne smemo čakati na zadnji dan, ampak se moramo čim prej podati k odvetniku, da mu razložimo naše ugovore in da on na podlagi teh pojasnil sestavi in vloži spis, v katerem bodo natančno razloženi naši ugovori z vsemi potrebnimi dokazi. V tem oziru so naši ljudje večkrat zelo nemarni. Pridejo k odvetniku zadnji čas, ter zahtevajo, da pusti ostalo delo in jih takoj postreže. Odvetnik je tudi človek in naravno je, da v naglici ne more tako vestno in natančno izprašati toženca, kakor bi sicer hotel, ker ni časa. Toženec je pa večkrat tako razburjen, da pozabi tudi na zelo važne okolnosti. Če se pa izpusti kak ugovor, se marsikedar to ne da več popraviti.

Ako so ugovori pravočasno vloženi potem odvetnika, potem bo sodnja razpisala ustno razpravo, na kateri se bo razpravljalo o ugovorih.

O nadaljnjem postopanju ne bom razpravjal, ker je to odvetnikova stvar. Na koncu še enkrat en opomin: Če si prejel menično tožbo in če misliš, da je ta tožba neopravičena, ne čakaj ampak pojdi hitro k odvetniku, da se obvaruješ škode.

Čebelarstvo.

Čebelarska opravila v oktobru.

Ko smo ajdov med iztrčali, nimamo pri nas na Goriškem pričakovati druge obilnejše jesenske paše.

Jesensko resje se le tu pa tam nahaja a paša na njem je minimalna. Čebele sicer v lepem vremenu čvrsto izletavajo, a če še kaj v naravi dobe, jim to služi za krmljenje zadnje jesenske zalege.

Glavno čebelarsko opravilo meseca oktobra je pač vzimljenje. Čebelar mora v

to svrhu predvsem zbrati močne in zdrave čebelne družine. Slabiče mora na vsak način združiti. Pri tem naj odstrani staro matico in ohrani rodovitno mlado.

Svetuje se, da se združuje, če le mogoče sosedne čebelne družine, to pa zato, da čebele hitreje dobe pot v svoje novo bivališče. Pred združenjem naj se dotičnim družinam pridene kake dišave, da dobe enak duh; s tem zabranimo, da se čebele med seboj ne koljejo. Družino štejemo močno, če obsedajo čebele vsaj $\frac{2}{3}$ satni-

kov v vališču. Zlasti pazimo, da preskrbimo čebelam ugodno gnezdo. To dosežemo, če postavimo v vališče dobro izdelane satnike, a ne praznih okvirjev

V čebelno gnezdo nikakor ne smemo staviti trotovskega satja, da ne bi spomladali začele čebele s trotovske zalego. Sredi gnezda postavimo satje, ki je napolnjeno deloma z medom. Ob straneh gnezda postavimo lahko prazno satje ali napolnjeno s cvetnim prahom. Ta jim je spomladi zelo dobro došel. To tembolj, če je spomladansko vreme deževno in si čebele ne morejo nabrati obnožine.

Posebno naj polaga čebelar skrb na to, da pusti čebelam v jeseni dovolj medu za zimo. Krepko ljudstvo, ki tehta približno 2 kg potrebuje do meseca marca najmanj 10 kg medu. Čebelar, ki je z medom skop in ga ne privoščiči čebelam po zimi, sam sebi največ škoduje. Družine, preslabo preskrbljene z medom, mu kaj rade pričetkom spomladi gladu poginejo.

Najboljši med za prezimljenje je ajdov ali kostanjev, najslabši pa gozdni, smrekov. Po njem obole čebele rade na griži. Sploh pa priporočajo naj se krma zredči z vodo. Tretje, kar mora čebelar pri vzimljenju storiti je, da obvaruje čebele pred mrazom in prepihom. Tu se mora pač ravnati po temperaturi v naravi. Pazi naj tudi, da čebele ne moti z ropotom in šumom, ki jih vznemirja v zimskem počitku. Ob lepih dnevih ni treba, da zapaži panje s slamnatimi blazinami, pač pa ko nastopijo mrzli dnevi, naj nikar ne pusti zmrzovati čebel. Skušnja uči, da se panji dobro zapažijo tudi s papirjem, ki drži dobro gorkoto, ker je slab prevodnik toplote. Kranjske panjiče zapaži čebelar najbolje s mahom ali s suhim listjem.

Po iztrčanju medu mora skrbeti čebelar, da dobro shrani satje. Predvsem naj ga dobro požveplja, potem shrani na prostoru, kjer ima do njega sveži zrak pristop, še najbolje na kakem prepihu, da se veše ne zarede.

Dobro se je obneslo shranjevanje satnikov zavite v časnikarskem papirju. Duh takega papirja odganja veše.

Dr. J. Lž

Čebela in sadje.

Med italijanskimi gospodarskimi krogi, učenjaki in čebelarji je bilo obravnavano vprašanje »ali je čebela škodljiva sadjereži«. Odgovor na vprašanje se lahko združi v naslednje točke:

1. Čebela ne more načeti nobenega sadu, ker nima zato pripravnih organov.

2. V vinogradih in sadovnjakih povzročena škoda, ki se večkrat pripisuje čebelam, je posledica perutnine, ptičev, vetra, toče, os, grozdnih črvov itd.

3. Čebele sadjereži koristijo, ker s prenašanjem ploditvenega praška oplode različne sadne cvete in ker s srebanjem soka iz drugače ranjenih sadov ali grozdnih jagod onemogočajo, da bi sad oziroma jagode gnile in okužile tudi zdrave sadove in jagode.

4. Sadni vrti in vinogradi, ki so redno od čebel obiskovani, rodijo stalno in zato je čebelnjak zelo koristen, da celo potreben za vsakega sadjarja.

5. V korist narodnega gospodarstva je, da kmetovalci opuste vse brezmiselne dvome da je čebela škodljiva, pač pa naj kjer le mogoče priključijo čebelnjak k svojemu gospodarstvu.

6. Predlaga se, da se pri ureditvi sedanjih kmetijskih zakonodaj izrecno poudari neškodljivost čebel in vlada naj podpira in pospešuje čebelarstvo.

Prezimovanje v medišču

A.-Ž. panja.

Vporabnost A. Ž. panja čebelarji vedno bolj spoznavajo, ter z različnimi spopolnitvami dosežajo neverjetne uspehe. Gotovo sestavitelju panja, gosp. Žnideršiču ni prišlo na misel, da se bo njegov panj in način čebelnega obrata tako razširil in spopolnjeval. Vsak, kdor si ga nabavi, ima z njim veselje, bolj nadarjeni pa hočejo tudi kaj novega z njim doseči in poskusiti. Tako so tudi zadnja leta poizkušali čebelarji prezimovati čebele po Kunčevem načinu v medišču, spomladaj pa prekladati satovje v plodišče. Ker sem že dve zimi sam to

poizkusil naj mi bo dovoljeno, da povem svoje mnenje in skušnje.

Čebele sem jeseni, ko sem jih vzimoval, spravil s satovjem kot je bilo spodaj v medišče. Če je bilo potreba sem mu dodal ali odvzel nepotrebni med, satovje po potrebi premenjal in pustil kar največ mogoče satov z obnožnino. Rešetke nisem odmikal in pustil v gorenji izletalci nekaj prostora za izlet. V plodišče sem pa spravil prazno satovje ko sem med iztrčal. Ker imam panje zložene v treh vrstah, sem celo spodnjo vrsto (10 panjev) spravil v medišče.

V vseh desetih panjih so čebele preteklo zimo, dasi je bila jako slaba in nerodna, prezimile povoljno. Spomladi sem dal nekaterikrat vsakemu v sate po nekoliko medu in sladkorja, da bi se bolj hitro razvijale; pa zadrževala jih je neugodna spomlad, da sem prekladal šele sredi maja. Seveda si tukaj kedo misli, da bo lažje dol prevešati, ampak je veliko lažje in prak-

tičneje od spodaj gor. V medišču moram na vsak način matičo poiskati ali vsaj vedeti kje je, ker večkrat zleze s satovja v tisti zmedenosti. Kako naj jo potem spravim spodaj, ko se morda nahaja v kakem kupčku čebel?

Preložiti moram tudi nekaj obnožnih satov. Čebele, ki so bile vajene nositi obnožnino v medišče, jo nosijo tudi pozneje, in v slučaju slabe paše ali letine imamo namesto medu, v medišču obnožnino. To se je posebno dalo opazovati lansko leto 1923. Letos seveda se tega ni videlo.

Na vsak način bomo menda ostali pri prezimovanju v plodišču, kar je veliko naravneje za čebele in praktičneje za čebelarja, ker čebele se raje selijo navzgor.

Jos. Božič.

Op. uredn.: Radi bi slišali v tem oziru mnenje tudi drugih čebelarjev.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje št. 46.: Kedaj naj potrosim superfosfat, s katerim mislim gnojiti ozimni pšenici? Ali naj ga raztrosim pred setvijo ali po že izvršeni setvi?

Odgovor: Na njivi ni navada, da bi se uporabljal superfosfat kot navrhno gnojilo, temveč vedno le kot gnojilo za podkopanje. Največjo korist imamo od superfosfata tedaj, ako ga spravimo v zemljo istočasno z oranjem ali pa vsaj z branjem. Na ta način onemogočimo ožganje mladih poganjkov, vsklilega žita.

Vprašanje št. 47.: Imam svinjko za pleme, ki se mi noče pojati, kljub temu, da je že 10 mesecev stara. Ali mi morete svetovati kakšno sredstvo?

Odgovor: Pravo sredstvo more dati edino živinozdravnik, ker je mrzloti svinjke lahko posledica več vzrokov. V večini slučajev pomagata tablete joimbine, ki jih damo svinji trikrat na dan pred krmiljenjem v količini ene stotinke grama vsakokrat. Tablete so že tako urejene.

V splošnem pa je naše mnenje sledeče: Skoraj gotovo je Vaša svinjka pozne pasme, take pasme, ki se počasi razvija in

torej ni gospodarsko priporočljiva. Tudi v prašičereji potrebujemo tako pasmo, ki se naglo razvija.

Vprašanje št. 48.: Ali odpadejo po Gentilejevi šolski reformi kmetijsko-nadaljevalne šole, kot jih je širil prejšnji Deželni odbor?

Odgovor: je v članku »Vprašanje učnih moči za podeželske kmetijsko-nadaljevalne šole«.

Vprašanje št. 49.: Kako se imenuje v it. jeziku »dendrin«, ki ga rabijo v Sloveniji za mazanje drevesnih debel in vej? Zdi se mi, da je drugo ime za dendrin karbolinej.

Odgovor: Karbolinej je ravnotako mednarodno ime kot dendrin in sta zato obe imeni v vsakem jeziku enaki, edino, da vsak jezik nekoliko spremeni končnico. Karbolinej in dendrin sta zelo podobni snovi. Dendrin je karbolinej, ki je v mrzli vodi raztopljiv. Karbolinej je mogoče dobiti v Italiji tu pa tam. V Gorici bo kmalu na razpolago nov preparat z imenom »Arborin«, ki je tudi neke vrste karbolineja. Vsa tri sredstva (karbolinej, dendrin, arborin) učinkujejo predvsem proti živalskim ško-

dljivcem in se jih mora rabiti v zimskem času. Pozdrav!

Vprašanje št. 50.: Hotel bi opitati vola, ki je 700 kg težak. Pisali ste v januarjevi številki, da so oljinate tropine najboljše. Teh pa tukaj ne morem dobiti, imam pa na razpolago koruzno moko, fižolovo moko in krompir.

Odgovor: Za opitanje vola morete uporabljati tudi koruzno moko, fižolovo moko in krompir, seveda tudi nekaj grobe krme, sena. Najboljše je, da dajete različno kr-

mo in ne preveč iste krme naenkrat. Krmiti morate trikrat na dan. Zjutraj recimo ob 6. uri datje malo sena, potem pa 1 kg moke. Enako krmo dajte tudi opoldne. Zvečer okoli 7. ure dajte malo krompirja, okoli 5 kg, ki naj ne bo popolnoma razkuhan ter več sena. Seveda ne smete živali vznemirjati, temveč privoščite ji največji mir.

Krmljenje sicer nekaj stane, a dobiček je dvojni. Prvič bo žival pridobila na teži, drugič pa se opitan vol dražje proda kot mršav.

Kaj delamo v mesecu oktobru.

Na njivi: Vsled neugodnega poletnega vremena je letos ostala koruza na njivi še celi mesec september in po nekod jo bodo brali šele proti koncu tega meseca. Glede branja koruze glej posebni članek.

Ponekod je ozimna pšenica že posejana, drugod še ni. Opazilo se je letos, da žele splošno vsi kmetovalci-pšenicorejci priti do novega semena in so letos naročili zelo mnogo selekcioniranega semena vrste Gentile rosso. O kakovosti vrste Gentile rosso se bodo naši kmetovalci sami prepričali iz poskusov. Smo prepričani, da se večina ne bo kesala, da si je nabavila novo semensko pšenico. Isto bi morali storiti tudi z ržjo.

Ako ne mislimo vsejati ozimine in imamo njive gole, tedaj nam kaže na vsak način že sedaj orati, kljub temu, da bomo komaj spomladi sejali koruzo, sadili krompir ali kaj drugega. Vedno se povdarja pomen globokega jesenskega oranja, pri čemur se pusti zemlja v grudah, kot jih plug ali kopalno orodje izrije iz tal, a kljub temu, se tako delo pri nas zelo poredkoma izvrši.

V toplejšem delu dežele kaže še vedno okopati zelenjavo, ki ostane še mesec oktober in november na njivi. Uničevanje plevela je vedno koristno, pa magari o Božiču. Posebno moramo paziti na zimski ohrovt (zimske vrzote).

Na senožeti kosimo zadnjo otavo (vnuko) ali pa pasemo. Ko se pase živino, tedaj je najpripravnejši čas za uničevanje različnega trnja na senožeti. Ako zraste

namesto trna le majhna pest sena, bo tisto mnogo več vredno kot trn, ki ni niti za ogenj mnogo vreden.

Gnojenje senožeti se vedno in vedno povdarja. Sedaj je čas za trošenje tomaževe žlindre.

Ako mislimo preorati katero senožet v njivo, tedaj moramo to storiti sedaj v jeseni. Zemlja naj ostane v grudah, ki bodo čez zimo premrzile in se zdobile v prah. Tako bo uničen tudi strn marsikaterega plevela, ki bi mogel drugo leto škodovati v njivi.

V vinogradu se vrši v tem mesecu najveslejšo delo, to je trgatav. Takoj po trgatvi bi kazalo trte na debelo obrezati, to se pravi, odstraniti vse one poganjke, ki jih ne mislimo pustiti za les. S tem bomo dosegli, da bo ostali les bolje dozorel.

V sadovnjaku spravljamo zadnje zimsko sadje. Takoj po obranju sadja naj sadjar misli na ohranitev sadnega drevja. Sedaj je čas, da odstranimo vse suhe in polomljene veje, da ne bodo dobili pri takih vejah zatočišča različni škodljivci. Sadno drevje bi morali sedaj poškopiti z 3—5% raztopnine modre galice, s čemur bomo onemogočili marsikaterega škodljivca.

V tem mesecu moremo tudi presajati sadno drevje. Jesenska saditev je v splošnem bolj priporočljiva, kot pomladna. Navadno prihranimo z jesensko saditvijo eno leto. Seveda ni jesenska saditev na mestu v vsaki zemlji, predvsem ne na težki ilovnati zemlji, ki vodo drži. V taki zemlji je

bolje, da presajamo mlada drevesca spomladi.

Seveda moramo mlademu sadnemu drevescu gnojiti. Gnoj, posebno pa umetni gnoj naj ne bo nikdar v neposredni bližini korenin.

Sadno drevje bi tudi moralo imeti že nadete lepilne pasove, na katere se love škodljivci, ki lezejo po deblu v vejevje. Paziti moramo na to, da je lepivo vedno dovolj sveže in zato ga moramo pregledati vsaj vsaki teden. Ako je lepivo osušeno, ga moramo obnoviti.

V vrtu prekopljemo vso sadežev prosto zemljo. Seveda moramo vrtni zemlji v jeseni gnojiti, da bodo rastlinice pri pomladnem sajenju dobile pripravljeno hrano. Za vrt je najboljše gnojilo hlevski gnoj, kateremu smo pridodali nekoliko superfosfata in kalijeve soli. Vrtnarji v goriški okolici, ki ne morejo več dobiti v mestu gnoja in gnojnice, morajo na vsak način uporabljati mnogo umetnega gnojila.

V tem mesecu bomo večinoma prevozovali solato endivijo. To delo naj se izvrši zvečer, predno rosa pade, na vsak način pa naj se to delo izvrši v suhem vremenu.

Na paradižnikih ne kaže puščati zelenih paradižnikov, ker dajo isti vloženi v jesih okusno omako h krompirju v zimskem času.

V hlevu dobiva naša živina vedno manj zelene krme in proti koncu meseca bo večinoma vsa živina prisiljena uživati le suho krmo, kar pa ni nikakor prav. Kot ljubi otrok jabolko, posebno v zimskem

času, tako tudi prija goveji živini v zimskem času nekaj sveže krme. Ker ni detelje in trave, naj bo repa in pesa. Kdor je spomladi zasadil mnogo pese, potem repe, korenja in živalskega zelja, ta se ne boji, da mu bo zeleni pridodatek h krmi zmanjkal. Prehod zelenega krmjenja h suhemu se mora izvršiti polagoma, ne naenkrat. Vsak hitri prehod ima kvaren vpliv na črevesne žleze in more povzročiti drisko ali pa zapečenje prebavnih delov.

Prašiči so večinoma podvrženi debelitveni dobi svojega življenja. To je tudi cilj njihovega življenja. Prašič se pa mora tudi še sedaj nekoliko gibati, posebno se ne sme nahajati vse do zakolja v zaduhlem zraku, ker bi tako prašič še mogel oboleti in se ne bi mogel debeliti.

V kleti mora biti vse pripravljeno, da sprejme božjo kapljico. Kdor še ni pripravil vse posode, naj jo takoj pripravi. Pazi naj vsakdo, da bo posoda čista in ne bo imela nobenega duha. Bolje je sedaj pogledati posodo, kot enkrat pozneje tekati okoli in iskati različnih pripomočkov za popravo vina.

Povdarjamo še enkrat, naj se ne drži v kleti ne krompirja in ne drugih poljskih pridelkov ali kisave.

N a d o m u: Glavni pridelki so v tem mesecu doma. Večkrat preglejmo naše zaloge, da nam jih ne bodo kvarile miši, da jih ne bo napadel plesen, da ne bo krompir gnil.

Ako smo prihranili kaj sadja za zimo, preglejmo isto večkrat in izberimo vse gnilo sadje, da ne bo okužilo zdravega.

Gospodarski drobiž.

S. I. P. A.

Tako se imenuje neka družba, ki gradi ob soškem mostu (via Isonzo) v Gorici lastno tvornico za pripravo paradižnične konzerve, konzerviranje zelenjave, vkuhanje sadja, izdelovanje škroba iz krompirja in drugih v to stroko pripadajočih predmetov — S. I. P. A. je okrajšava za Società Industriale Prodotti Agricoli. Dobesedni slovenski prevod bi bil »Obrtno društvo kmetijskih pridelkov«, kar pa je v slovenščini nesmisel. Društvo bi se v slo-

venščini moralo imenovati »Družba za predelovanje kmetijskih pridelkov«.

Na gospodarski pomen imenovane industrije in nje organizacije se bomo v našem listu še povrnili.

RAZSTAVA

goveje živine se bo vršila dne 15. oktobra v Ajdovščini. Razstavljena bo predvsem živina rujavo-sive švicarske pasme, katero hoče širiti ajdovski oddelek Urada za kmetijski potovalni pouk in ajdovski Okrajni živinorejski odsek.

Pozor kmetovalci!

Tvrdba „VINOAGRARIA“

V Gorici, Via C. Favetti 5

(za hotelom „Tri Krone“)

prodaja klajno apno, bisulin, cevi iz gumija, nože znamke „Kunde“ ličje, ročne in nahrbtnne žveplovnike francoske tvrdke „Vermorel“, vinske tehtnice, zamaške, azbest, steklenice za vzorce vina, aparate in kozarce za vkuhanje sadja in druge potrebščine za sadjarje, čebelarje, itd. Popravlja bolna vina, oziroma daje nasvete in potrebne snovi v to svrhu. Blago pošiljam tudi po pošti.

Just Ušaj,

oenotehnik in agronom

Najpristnejša domača vina dobite vedno pri

Vinarski Zvezi v Gorici

(Via Mameli št. 8 pri stari gimnaziji)

Podpirajte lastnega kmetovalca!

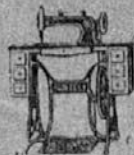
Stara znana gostilna „**PRI ČRNEM ORLU**“

Via S. Giovanni št. 6

toči pristna **domača** vina: briško rebulo, vipavsko belo in črno vino ter kraški teran. — **Izborna kuhinja.** — Dvorana za zboravanja in dvorišče za krogle. **FIEGL IVAN.**

Elija Čuk Gorica Stolni trg

Šivalni stroji „Original Titan“, „Pfaff“ jamčeni 30 let. Dvokolesa „Bianchi“ in „Altena“. — Velika zaloga orožja in streliva in posameznih delov zgoraj imenovanih strojev. **Lastna delavnica.**

G. CARLOTTO — GORICA

Piazza Cavour (ex P. Duomo) Stolni trg 3.

Izbrana vrtnarska, poljedelska in travniška semena. Zaloga žita, umetnih gnojil in raznih sredstev za uničevanje rastlinskih škodljivcev in bolezni.

Katoliško tiskovno društvo

- - vpisana zadruga z omejenim jamstvom - -

Gorica, Riva Piazzutta šte. 18

V Gorici, v januarju 1924.

0000

Knjigarna K. T. D. v Gorici, Via Carducci št. 2

„Zadružna tiskarna“ v Gorici

Knjigoveznica (E. Bednarik) } v Gorici, Riva Piazzutta 18

Mladika (družinski mesečnik)

Svečarna (J. Kopač) v Gorici, Via Carducci št. 2-4.

Telefon št. 253

P. n.

Z velikim zadoščenjem ugotavljamo, da so si podjetja našega K. T. D. pridobila polno zaupanje vseh slojev našega ljudstva.

Bodite uverjeni, da se bo K. T. D. vedno pokazalo vredno tega zaupanja.

Saj so še njegovi člani, med katere štejemo naše najodličnejše kulturne delavce, že pri ustanovitvi v zadružni pogodbi odrekli vsaki udeležbi pri morebitnih dobičkih, tako da je vsaka sebična tendenca popolnoma izključena. Pač pa se ves dobiček podjetij uporablja v kulturne namene, kakor to določajo pravila.

Zato Vas vabimo in prosimo, da se tudi v bodoče poslužujete naših podjetij:

Knjigarne K. T. D. - Via Carducci št. 2,

Zadružne tiskarne - Riva Piazzuta št. 18,

Knjigoveznice (E. Bednarik) - Riva Piazzutta št 18,

Svečarne (J. Kopač) - Via Carducci 2-4.

Z odličnim spoštovanjem

Načelstvo K. T. D.